

▶ STARTUJE DALŠÍ ETAPA PROGRAMU NOVÁ ZELENÁ ÚSPORÁM str. 2

- ▶ V ZAJEČOVĚ VYŘEŠILA NOVÁ ÚPRAVNA **ZAKALENOU VODU** str. 10
- ▶ **SÁZENÍ STROMŮ** PODPOŘÍ 350 MILIONŮ KORUN str. 14
- ▶ **GENETICKÁ BANKA VE VRCHLABÍ** PROŠLA REKONSTRUKCÍ str. 16

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v roce bývá několik období, kdy se lidé více pouštějí do nových projektů. Nejčastěji to je na začátku roku, který nás dokáže nastartovat, podobné období je i po letních prázdninách. Děti se vrací do škol a školek a nejdén dospělý má najednou více času. Pokud se to týká i vás a chcete se pustit třeba do oprav domu nebo novostavby,

určitě nevynechte informace o Nové zelené úsporám, programu na podporu energeticky a ekologicky šetrného bydlení. Od podzimu spouští mnoho novinek a pro každého nabízí určitě zajímavou finanční podporu. A určitě by si ho měli prostudovat i majitelé bytových domů, které program nově podpoří po celém Česku. Nabídka podporovaných opatření je navíc opravdu široká.

V aktuálním vydání se opět věnujeme oblíbeným výsadbám stromů. Pokud byste chtěli ve vašem sousedství vysadit strom a udělat tak něco pro životní prostředí, máte znovu šanci. Po předchozí úspěšné výzvě jsou tu další, které nabídnou 300 milionů na individuální výsadby i velké výsadbové projekty realizované neziskovými organizacemi nebo místními akčními skupinami. Máte šanci připojit se k tisícům lidí, kteří už „svoje“ stromy zasadili.

Jak může být krásný a trochu zvláštní les, je možné na vlastní kůži pocítit v Jizerskohorských bučinách. Ty se dostaly na Seznam světového dědictví UNESCO jako vůbec první česká přírodní lokalita. Procházka specifickým bukovým lesem, a to v jakémkoliv ročním období, má své nezaměnitelné kouzlo.

Už tradičně přinášíme i přehled úspěšných projektů. Dva se týkají vody. Vodu z úpravny Želivka pije zhruba každý osmý člověk v České republice, teď bude ještě čistší. Obří investice do nejmodernějšího způsobu čištění vody ji zbaví mikročástic, které dosud ve vodě zůstávaly. V menším měřítku, nicméně pro obyvatele stejně důležitém, čistí vodu v Zaječově. Nová úprava odstraňuje z vody zákal a další nedobré věci, které se do ní dostávaly.

Někdy je ale vody až moc. Jak se připravit a adaptovat na klimatickou změnu, včetně třeba přívalových dešťů, ukazují finalisté soutěže Adapterra Awards. Projekty se můžete inspirovat, případně pro ně hlasovat.

Příjemné čtení přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

NA PODZIM ODSTARTUJE DALŠÍ ETAPA PROGRAMU NOVÁ ZELENÁ ÚSPORÁM

Ani v dalších letech neprijdou Češi o své oblíbené dotace na energeticky úsporné renovace a stavby rodinných a bytových domů. Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci se Státním fondem životního prostředí ČR připravilo pokračování populárního dotačního programu Nová zelená úsporám.

Nová etapa programu přináší řadu novinek, těmi nejzásadnějšími jsou rozšíření podpory na bytové domy po celém Česku a sloučení s programem Dešťovka. Příjem žádostí se rozběhne v říjnu a plynule naváže na program stávající.

„Program Nová zelená úsporám se nám podařilo od roku 2014 nastartovat opravdu ve velkém. S vyplacenými 10 miliardami korun více než 65 tisícům příjemcům dnes patří k neefektivnějším a nejdostupnějším dotačním programům u nás. A zájem o něj neustále roste, jen za první polovinu letošního roku jsme zaznamenali 45% nárůst v počtu přijatých žádostí,“ bilancuje dosavadní výsledky programu ministr životního prostředí Richard Brabec a dodává: „Číslo jasně ukazuje, že program domácnosti motivuje k úsporným rekonstrukcím a stavbám, zvyšuje zájem o obnovitelné zdroje energie, a proto pro nás bylo zajistit finance a připravit pokračování tohoto úspěšného programu jednoznačnou prioritou.“

„Nová zelená úsporám je dostupná téměř pro každého a zároveň přináší řadu výhod pro ty, kteří ji už využili nebo teprve využijí. Majitelům rodinných a bytových domů šetří jak budoucí výdaje za energii a pitnou vodu, tak náklady za vstupní investici a zhodnocuje nemovitost. Program Nová zelená úsporám má ale vedle zásadních environmentálních přínosů i přínosy ekonomické, což je potřebné zvláště v době covidové pandemie.“

Díky zvyšování energetické účinnosti celého bytového segmentu dochází k úsporám spotřebované energie, a tak i ke snížení emisí CO₂. Nezanedbatelný je i jeho přínos z pohledu ekonomiky tím, že zvyšuje konkurenceschopnost malých a středních podniků a počet pracovních příležitostí,“ pokračuje ministr.

Program Nová zelená úsporám bude v následující dekádě disponovat rozpočtem minimálně 39 miliard korun. V prvních letech bude program financován z Národního plánu obnovy a následně z podílu výnosů emisních povolenek. Jádrem programu zůstává stejné, nově se ale program rozroste o nová opatření i okruh žadatelů. O dotace budou moci zcela nově žádat majitelé bytových domů i mimo Prahu, kteří dosud žádali v Integrovaném regionálním operačním programu (IROP), nebo majitelé rekreačních objektů, v nichž trvale žijí. Další významnou novinkou je sloučení Nové zelené úsporám s Dešťovkou, dotačním programem zaměřeným na hospodaření s dešťovou vodou.

„Naším cílem je zahrnout dotace pro úsporné bydlení pod jeden program, ze kterého budou moci majitelé rodinných i bytových domů čerpat finance na opatření, která jim uspoří náklady za energii, ale pomohou jim i s adaptací na probíhající změny klimatu. V praxi to bude fungovat tak, že v rámci jedné žádosti bude moci žadatel

NA CO LZE OD PODZIMU 2021 ČERPAT

- renovace rodinných a bytových domů a rekreačních domů využívaných k trvalému bydlení (zateplení fasády, střechy, stropů, výměna oken a dveří)
- stavba a nákup rodinných domů a bytů v tzv. pasivním standardu (pasivní domy)
- solární termické a fotovoltaické systémy
- zelené střechy a venkovní stínící technika
- podzemní akumulční nádrže na zachytávání dešťové vody
- využití tepla z odpadní vody
- systém řízeného větrání s rekuperací
- výměna zdrojů tepla za tepelná čerpadla, kotle na biomasu, plynové kondenzační kotle či napojení na centrální zásobování teplem
- systémy pro ohřev vody
- pořízení a instalace dobíjecích stanic pro osobní vozidla
- výsadba stromů na veřejnosti přístupných pozemcích bytového domu

zkombinovat různá opatření od zateplení přes výměnu kotle a instalaci fotovoltaiky až po pořízení nádrže na dešťovou vodu. Vyřízení dotace se tím výrazně zjednoduší a urychlí, za kombinaci více opatření bude možné navíc získat zajímavé bonusy,“ vysvětluje ministr Richard Brabec.

Dotace uspoří polovinu nákladů

Výhodnější podmínky čekají žadatele, i pokud jde o výši dotace. Na půl milionu korun se zvedla podpora výstavby rodinného domu v pasivním standardu. Finančně si domácnosti polepší i při výměně zdroje tepla na vytápění nebo pořízení fotovoltaiky, kde si žadatelé nově mohou požádat o systém, který nejvíce vyhovuje jejich domu.

„Pro strukturálně postižené regiony Karlovarského, Ústeckého a Moravskoslezského kraje navíc poskytneme 10% zvýhodnění. Částky, které mohou žadatelé na zlepšení svého bydlení získat, nejsou vůbec zanedbatelné a uhradit mohou až polovinu vstupních nákladů,“ upřesňuje ministr.

Ještě větší portfolio podporovaných opatření

Majitelé rodinných i bytových domů jistě ocení také širší nabídku dotací, kterou jim pokračování programu přinese. Vedle již zmiňované Dešťovky, o kterou se program nově rozrostl, bude možné žádat například i o dotaci na ohřev vody pomocí tepelného čerpadla nebo na pořízení dobíjecí stanice pro osobní vozidla.

„Pod program jsme nově zařadili i dotace na hospodaření s dešťovou vodou, majitelé domů tak nebudou muset žádat ve dvou programech, jako tomu je doposud, ale vše vyřídí v rámci jedné žádosti v NZÚ. V rámci adaptace na změnu klimatu nabídneme majitelům bytových domů také možnost např. zkombinovat zateplení domu s výsadbou stromů na veřejnosti přístupných pozemcích bytového domu. Program pomůže i s výměnou starých neekologických kotlů před jejich zákazem v září příštího roku. Bude se tak doplňovat s kotlíkovými dotacemi pro domácnosti s nižšími příjmy,“ představuje ministr Brabec novinky, které doplní stávající nabídku dotací.

Kombinovat se vyplácí

Čím více opatření žadatel zkombinuje, tím vyšší bonus získá ke standardní dotaci. Tak by se dalo stručně shrnout jednoduché pravidlo, kterým se řídí počítání bonusů. Majitelé rodinných domů za každou kombinaci získají navíc 10 tisíc korun, majitelé bytových domů

20 tisíc korun, bonusy se navíc mohou sčítat. Pokud například majitel rodinný dům zateplí a vymění kotel, získá za tuto kombinaci bonus 10 tisíc korun. Pokud navíc ještě instaluje fotovoltaiku a pořídí nádrž na dešťovou vodu, obdrží bonus ve výši 30 tisíc korun (3 × 10 000 Kč).

„Cílem je motivovat žadatele, aby dělali kompletní rekonstrukce. Celkem tak mohou domácnosti na bonusech získat více než 90 tisíc korun a majitelé bytových domů dokonce více než 120 tisíc korun,“ vysvětluje hlavní smysl bonusů Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR, který bude administrací programu zajišťovat.

„Kromě bonusů za kombinaci více opatření nabídneme i bonus 20 tisíc korun za kombinaci s kotlíkovými dotacemi. Vztahovat se bude na nízkopříjmové domácnosti, které si požádají o výměnu starého neekologického kotle z kotlíkových dotací, které kraje spustí nejpozději na začátku roku 2022, a současně zateplí svůj dům s dotací Nová zelená úsporám,“ informuje ministr Brabec.

Jednodušší cesta k dotaci

Podání žádosti i všech potřebných dokumentů bude probíhat zcela online přes webovou stránku www.novazelenausporam.cz. Elektronicky bude probíhat i následná komunikace se SFŽP ČR, žadatelé tak vyřídí vše z pohodlí domova bez zbytečného papírování. Příjem žádostí bude spuštěn v říjnu a do té doby bude možné žádosti podávat ve stávajícím programu.

„Abychom zájemcům o dotace Nová zelená úsporám co nejvíce usnadnili podání žádosti, připravili jsme pro ně zcela nové webové stránky, kde najdou přehled všech podporovaných opatření, příklady úspěšných realizací z dobiňujícího programového období i jednoduchý návod, jak podat žádost o dotaci. Součástí webu je i databáze specialistů, která obsahuje stovky kontaktů na odborníky, dodavatelské firmy a realizační firmy, kteří pomohou s přípravou a provedením rekonstrukce či stavby domu. Vyhledávat se v ní dá podle oboru i místa působnosti, žadatelé tak najdou kontakty na dodavatele ve svém nejbližším okolí. Seznam není povinný, ale může výrazně usnadnit cestu k dotaci. Zaregistrovat se do něj může každý dodavatel, který poskytuje služby související s realizací podporovaných opatření,“ informuje Petr Valdman.

„Šance pro budovy spolupracuje již více než deset let s Ministerstvem životního prostředí a Státním fondem životního prostředí ČR na zjednodušování a vylepšování programu Nová zelená úsporám a poskytuje cenné podněty z praxe. Dlouhodobost a zaměření na komplexní projekty kombinující úsporu energie, OZE a adaptaci

HLAVNÍ NOVINKY

- podpora bytových domů i mimo Prahu (dosud spadaly pod IROP)
- zvýšení max. dotace na 50 % u bytových domů
- navýšení jednotkových dotací
- výhodné bonusy při kombinaci opatření (více než 90 000 Kč u rodinných domů a více než 120 000 Kč u bytových domů)
- hospodaření s dešťovou vodou jako nová oblast podpory (dosud jako samostatný program Dešťovka)
- rozšíření podpory výměny zdrojů tepla
- zjednodušení a rozšíření podpory FVE (propojení s elektromobilitou)
- dotovány i trvale obývané rekreační objekty
- plná elektronizace – elektronické podání žádosti včetně dokumentů, online komunikace (už žádné papírování)

na změnu klimatu jej odlišuje od jiných programů, a to v rámci celé střední a východní Evropy. Pokračování tohoto úspěšného programu i v příštím období proto vítáme. Představená alokace 39 miliard korun je navýšením oproti současnému období. Česká republika i samotní obyvatelé však v úsporách a šetrnosti přerazují ještě na vyšší rychlost, a 3,9 miliardy korun ročně pro Novou zelenou úsporám proto nemusí stačit. Jen v minulém roce se v kategorii rodinných domů sešly žádosti za 3,7 miliardy. Nyní budou v rámci Nové zelené úsporám podporovány také mimopražské bytové domy, které spadaly do programu IROP. I zde byl loňský rok rekordní se žádostmi za více než 4 miliardy korun,“ uvádí Šárka Tomanová, ředitelka profesního svazu Šance pro budovy.

„Dlouholetá kontinuita Nové zelené úsporám je důležitá a pozitivní pro rozšiřování obnovitelných zdrojů v domácnostech a tím i pro modernizaci energetiky. Zpočátku intenzivně vnímáme zájem domácností o vlastní zdroje, který stále roste. Zjednodušení a větší komplexnost pomůže zájemcům o fotovoltaiku, tepelné čerpadlo, kotel na pelety či solární systém. Domácnosti stále více požadují kombinace technologií včetně systémů vzájemného kombinovaného řízení s akumulací přebytků ze slunce do elektřiny nebo tepla. Proto oceňujeme motivace a bonusy pro chytrá řešení,“ komentuje spuštění programu předseda Komory obnovitelných zdrojů energie Štěpán Chalupa.

„Energeticky úsporné stavitelství často využívá domácí zdroje a práci, takže pokračování programu Nová zelená úsporám je pro naše podnikatele určitě dobrou zprávou. Dá se počítat s multiplikačním efektem, díky penězům z programu se bude více stavět. Energetické úspory v budovách mají určitě i perspektivu do budoucna, důraz na snižování spotřeby energií se často také odrazí ve výrazné změně v architektuře a vzhledu budov. Výstavba nízkoeenergetických, pasivních a aktivních budov s sebou přináší významný technologický progres ve stavebnictví, a to nejen u zhotovitelů, ale i u výrobců stavebních materiálů, projektantů a architektů. I díky těmto zkušenostem jsou naši podnikatelé schopni uspět i na zahraničních trzích,“ říká Jiří Nouza, prezident Svazu podnikatelů ve stavebnictví.

Nová zelená úsporám je nejdéle trvajícím dotačním programem pro energetické úspory rodinných a bytových domů. Od roku 2014, kdy navázal na předchozí program Zelená úsporám, v něm bylo vyplaceno přes 10 miliard korun a podpořeno více než 65 tisíc žádostí. Správcem programu je Ministerstvo životního prostředí, příjem žádostí, jejich administraci zajišťuje Státní fond životního prostředí ČR. ●

► Jizerskohorské bučiny jsou naší první přírodní lokalitou **světového dědictví UNESCO**

Česká republika má první přírodní lokalitu oceněnou jako skutečná součást dědictví celého lidstva: všech patnáct dalších míst světového dědictví v Česku jsou význačné kulturní památky globálního významu.

Foto: archiv SFŽP ČR

Bajkalské jezero, africké pláně v Serengeti, Velký bariérový útes u Austrálie nebo vodopády Iguazú na hranicích Brazílie a Argentiny, komentuje rozhodnutí UNESCO František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, která po projednání záměru s Lesy ČR, s. p., spolu s dalšími experty připravovala podklady pro nominaci.

Sama národní přírodní rezervace Jizerskohorské bučiny je s rozlohou 950 hektarů vůbec největším chráněným územím v Jizerských horách, ale patří také mezi několik největších re-

který v Jizerskohorských bučinách provádí se svým týmem Miroslav Svoboda z Fakulty lesnické a dřevařské České zemědělské univerzity v Praze. Na podzim roku 2020 zkoumali zdejší přírodu přímo v terénu hodnotitelé z Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) a Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO).

Z dvaceti devíti navržených lokalit doporučila Mezinárodní unie ochrany přírody po pečlivém odborném posouzení k zápisu na Seznam světového dědictví bez výhrad devět unikátních

bukových ekosystémů včetně NPR Jizerskohorské bučiny

Vybor pro světové dědictví UNESCO (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu) totiž schválil zapsání národní přírodní rezervace Jizerskohorské bučiny na Seznam světového dědictví UNESCO. Ministr životního prostředí Richard Brabec reaguje: „Mám velkou radost – a vnímám to jako prestižní ocenění naší ochrany přírody v celosvětovém měřítku. Unikátní komplex Jizerskohorských bučin se jako vůbec první česká přírodní lokalita stal skutečnou součástí dědictví celého lidstva. Díky Jizerskohorským bučinám a nedávno oceněnému „lázeňskému trojúhelníku“ tak Česká republika právě dostala nový mezinárodní punc.“

„Je to mimořádný úspěch. Jizerskohorské bučiny se nyní dostaly mezi takové poklady světové přírody, jako je proslulý Yellowstone národní park, Bělověžský prales,

rezervací v České republice, spolu s vymezeným ochranným pásmem, propojujícím jednotlivá jádrová území, dosahuje na naše poměry impozantních 2 700 ha. Chrání jedinečné bukové lesy na severovýchodních svazích Jizerských hor, část území je ponechána samovolnému vývoji bez zasahování člověka.

Česká republika předložila spolu s dalšími devíti zeměmi návrh na rozšíření stávající lokality světového dědictví Dlouhověké bukové lesy a pralesy Karpat a dalších oblastí Evropy o další zachovalé bukové porosty mimořádné hodnoty v lednu 2020. Kromě četných vlastních údajů Agentura ochrany přírody a krajiny ČR pro přípravu rozsáhlých podkladů využila i cenné výsledky víceletého výzkumu,

na Seznam světového dědictví bez výhrad devět unikátních bukových ekosystémů včetně národní přírodní rezervace (NPR) Jizerskohorské bučiny, dalších šest míst se stalo součástí světového dědictví s určitými podmínkami.

Lokalitou světového dědictví UNESCO (445 ha) a jejím ochranným pásmem (189 ha) se staly dvě jádrové části NPR Jizerskohorské bučiny: Poledník a Štolpichy, kde probíhá od roku 1960 přirozený vývoj. Zbýlá část NPR a její ochranné pásmo představují ochranné pásmo péče o krajinu a udržitelného rozvoje (2 090 ha). Uvedená zonace je sladěna s přípravou plánu péče o NPR na další období od ledna 2021 a nebude ve srovnání se současným stavem znamenat žádnou významnou změnu. ●

PF 2021 VYKVETLO DO KRÁSY

Státní fond životního prostředí ČR posílal před koncem loňského roku novoroční blahopřání. V jeho papíru byla vlisována semínka květin, která mohl každý zasadit. Jak taková výsadba mohla vypadat, se ukázalo v obci Dubicko na Šumpeřsku. Tamější starosta Václav Hampl papírové PF zasadil (společně s dalšími lučními květinami) na obecním pozemku. Máme radost, že naše blahopřání splnilo účel a panu starostovi děkujeme za výsadbu i fotografie.

► Veřejné budovy budou ještě úspornější, říká nová evropská legislativa

VÝSTAVBA PASIVNÍ ŠKOLY v Psárech, která byla financována z Operačního programu Životní prostředí

PROGRAMY PODPORUJÍCÍ ENERGETICKÉ ÚSPORY

OPŽP 2021–2027

– 12,7 mld. Kč

- pro projekty realizované mimo hl. m. Prahu

Modernizační fond (ENERGov)

– minimálně 6 mld. Kč

- pro projekty na území hl. m. Prahy

Národní plán obnovy

– 7,5 mld. Kč

- pro organizační složky státu a veřejné subjekty neuspokojené z důvodu vyčerpání alokace v OPŽP 2014–2020

Program ELENA

– 100 mil. Kč

- pro obce do 1 000 obyvatel na podporu projektové přípravy

Evropská komise v polovině července zveřejnila sadu klimaticko-energetické legislativy v rámci balíčku Fit-for-55, jehož hlavním cílem je snížení emisí do roku 2030 o 55 % oproti roku 1990. Řada návrhů se dotýká také sektoru budov.

Ktěm nejzásadnějším dle profesního svazu Šance pro budovy patří navýšení povinných energetických úspor z 0,8 % na 1,5 % ročně, rozšíření cíle renovací vládních budov na všechny veřejné budovy, navíc do úrovně budov s téměř nulovou spotřebou, nebo zahrnutí sektoru budov do systému obchodování s emisními povolenkami.

Podle profesního svazu Šance pro budovy bude muset Česká republika řešit další zavedení ještě přísnějších energetických úspor. „K poslednímu navýšení došlo teprve před třemi lety, kdy byla po rozsáhlých diskusích schválena současná směrnice. Nedovedu si představit, že by členské státy souhlasily s tak výrazným navýšením po tak krátké době. Důležité bude, aby se nezvyšovaly pouze cíle, ale také finance určené pro renovační programy, které jsou hlavním nástrojem pro jejich plnění,“ uvádí Tomáš Trubačík, hlavní analytik Šance pro budovy.

Evropská komise dále navrhuje rozšířit cíl renovací vládních budov, kterých je v Česku

774, na všechny veřejné budovy, tedy řádově tisíce budov ve vlastnictví obcí a krajů včetně radnic, škol nebo nemocnic. Ročně se má zrenovovat ekvivalent 3 % jejich podlahové plochy. Navíc se v návrhu objevuje, že mají být renovovány na úroveň budov s téměř nulovou spotřebou. Stávající praxí přitom byla renovace alespoň do úrovně energetické náročnosti C – „úsporná“. Svaz Šance pro budovy upozorňuje, že v Česku máme velké množství historických budov ze sedmáctého a osmnáctého století, které z technického hlediska není možné zrenovovat do standardu s téměř nulovou spotřebou.

Další významnou plánovanou změnou je rozšíření systému obchodování s emisními povolenkami o sektor budov od roku 2025. Povolenky bude s největší pravděpodobností nakupovat prodejce paliv, nikoliv koncový uživatel. Šance pro budovy podporuje narovnání prostředí, neboť nyní jsou zpoplatněny pouze elektřina a dálko-

vé teplo; plyn, uhlí ani další emisní paliva nikoliv. „Je také správné, že kvůli možnému nárůstu cen energií zřizuje Evropská komise speciální Sociální klimatický fond, který má kompenzovat rostoucí náklady nízkopříjmovým a zranitelným obyvatelům. Pro jeho financování má být využito 25 % výnosů z povolenek z let 2026 až 2032 a národní prostředky,“ říká Tomáš Trubačík. Začlenění budov do systému EU-ETS by však nemělo jít proti stávajícím nástrojům podporujícím renovace a stát by měl zajistit dostatek financí, které pomohou ambicióznější cíle splnit, zdůrazňuje profesní svaz.

Podle návrhu Komise by se měl podíl obnovitelných zdrojů (OZE) na spotřebě energie navýšit na 40 % oproti stávajícím 32 %. Na energii používané v budovách by měly mít obnovitelné zdroje podíl dokonce 49 % na úrovni celé Evropské unie. Rozvoj OZE v budovách by měly státu podporovat pomocí renovačních programů a zároveň budou muset vytvořit opatření pro sdílení elektřiny a energií v budovách s významnou podporou samospotřebitelů a energetických společenství. „Rozumná míra decentralizace je krok dobrým směrem. Je potřeba vytvářet nové funkční modely, kde nakládání s energiemi a úsporná opatření typu zateplení mohou ulevit životnímu prostředí i peněžence. Satelitní městečka, kancelářské komplexy nebo menší města či městské části se k pilotním aplikacím přímo vybízejí,“ říká Šárka Tomášová, ředitelka svazu Šance pro budovy.

Energetické úspory ve veřejných budovách jsou dlouhodobě podporovány z Operačního programu Životní prostředí (OPŽP), z programu Nová zelená úsporám a z dalších programů rezortu životního prostředí. V dalších letech bude možné na energetické úspory získat peníze hned z několika zdrojů: z OPŽP, Modernizačního fondu, Národního plánu obnovy, programu Elena. ●

Rozvoj OZE v budovách by měly státu podporovat pomocí renovačních programů a zároveň budou muset vytvořit opatření pro sdílení elektřiny a energií v budovách s významnou podporou samospotřebitelů a energetických společenství.

ŠETRNÉ NAKLÁDÁNÍ SE SUROVINAMI VE VEŘEJNÝCH ZAKÁZKÁCH A NÁKLADY ŽIVOTNÍHO CYKLU BUDOV

Tentokrát se více zaměříme na tematiku spojenou s cirkulární ekonomikou, hodnocením a náklady životního cyklu budov. Zakomponovat do zadávací dokumentace vedle nabídkové ceny další hodnoticí kritéria je dnes již samozřejmostí. Jak je ale nastavit, jaké limitní hodnoty určit a jak nastavit požadavky, aby byly vůbec nějakým uchazečem splnitelné?

Ministerstvo životního prostředí

Základní související otázky při přípravě projektu a jeho zadání jsou:

- Je ekonomicky a technicky proveditelné upřednostnit stavební výrobky z obnovitelných a recyklovaných materiálů?
- Je možné upřednostnit materiály lokální produkce, nedovážené z velké vzdálenosti?
- Bude v budoucnu snadné použít materiály a konstrukce znovu použít nebo recyklovat?
- Je možné při definici materiálového řešení preferovat materiály s nízkou uhlíkovou stopou a svázanou primární energií?
- Je ekonomicky proveditelné zajistit předdemoliční audit tak, aby bylo zajištěno maximální znovuvyužití materiálů nebo alespoň jejich recyklace?

Je logicky vhodné upřednostnit výrobky z přírodě blízkých a obnovitelných materiálů a výrobky již vyrobené z recyklátů nebo alespoň upřednostnit výrobky s malou dopravní vzdáleností. Pokud lze na uvedené řečnické otázky odpovědět ano, bude mít projekt dobré předpoklady pro snížení ekologické stopy stavby.

Pro hodnocení životních nákladů budov vznikla metodika, která navazuje na již existující metodiku společnosti Skanska, a. s., pro hodnocení nákladů celoživotního cyklu staveb (LCC).

LCC má být stavební praxí vnímáno jako téma, které je potřeba řešit již na začátku každého výstavbového projektu, a současně

nesoutěžit jen na cenu dodávky projektové dokumentace a stavby.

Základní obsah metodiky:

- uplatnění kalkulace nákladů životního cyklu,
- struktura nákladů životního cyklu staveb,
- časová hodnota v ukazateli nákladů životního cyklu,
- LCC jako prostředek informovaného rozhodování.

Zmíněná metodika zlepšuje a rozšiřuje původní řešení přístupu k nákladům životního cyklu staveb. Úzce navazuje na software hodnocení celoživotních nákladů staveb a může být využita na různých stavebních projektech bez omezení při výběru optimálního řešení z pohledu stavebně-technického a LCC, a to se zaměřením na fázi návrhu stavby. Metodika je k dispozici k volnému využití všem zájemcům včetně investorů na webu www.cameb.cz.

Šetrná demolice stavby a využití demoličního odpadu

Stavební a demoliční odpady tvoří nadpoloviční většinu všech odpadů. To je dobrý důvod k jejich omezení. Na něj se můžeme dívat dvěma pohledy: využívat materiály a výrobky jednak recyklované, jednak recyklovatelné. Využití odpadů jako druhotné suroviny, která nahradí materiál, který by-

Stavební a demoliční odpady tvoří nadpoloviční většinu všech odpadů. To je dobrý důvod k jejich omezení. Na něj se můžeme dívat dvěma pohledy: využívat materiály a výrobky jednak recyklované, jednak recyklovatelné.

chom museli získat například těžbou v přírodě, je tedy nasnadě.

Jak uvádí web www.recyklujmestavby.cz, využíváním druhotných surovin nejen snížíme množství odpadů, které by se jinak skládkovaly, ale může dojít i k energetickým úsporám a úsporám emisí při zpracování takové suroviny v porovnání s „novou“ surovinou.

Uvedený web katalogizuje jak druhotné suroviny, tak výrobky z recyklátů a dává možnost inspirovat se při přípravě konkrétních požadavků a technických kritérií při zadání zakázky.

Předpokladem pro vznik recyklovaných materiálů je demontáž staveb neboli selektivní demolice, kdy jsou jednotlivé materiály separovány již v průběhu bouracích prací. Recyklované materiály jsou rozděleny pro potřeby katalogu do skupin a dle způsobu použití na materiály použitelné v pozemních stavbách, na materiály použitelné v dopravních a vodních stavbách a na materiály použitelné v dalších odvětvích stavebnictví a ostatních odvětvích.

Recyklované materiály mohou být použity jako náhrada přírodních materiálů, a to buď přímo, jako například recyklované kamenivo pro základy, nebo jako vstupní surovina při výrobě stavebních výrobků, jako například recyklované PVC při výrobě rámu plastových oken či využití odpadního skla při výrobě minerálních (skelných) izolací. Předpokladem pro využitelnost těchto materiálů je splnění technických požadavků na tyto materiály a výrobky a dále jejich zdravotní nezávadnost. Výsledkem pak je výrobek z recyklátu, který má 100% jakost a vlastnosti jako prvovýrobek.

Ve druhé části katalogu Recyklujme stavby! pak najdete stavební výrobky pocházející z recyklovaných materiálů nebo takové, při jejichž výrobě mohou být vstupní suroviny částečně nahrazeny druhotnými surovinami. „Recyklovaný“ je termín používaný pro výrobek s částečným obsahem recyklátu nebo pro výrobek, při jehož výrobě byly použity pouze druhotné suroviny.

Cirkulární ekonomika ve stavebnictví

Již existují příklady zajímavých řešení, která byla vetknuta do zadávacích dokumentací. Pro inspiraci jsou některé uvedeny například na webu www.sovz.cz. Vzorové textace nebo celé zadávací dokumentace z úspěšně proběhlých projektů mohou být úměrně využity i v jiných projektech.

Zastoupení a množství stavebního a demoličního odpadu dle Českého statistického úřadu je následující: téměř 40 % tvoří beton a výrobky z betonu, 33 % kovy, přes 10 % asfaltové směsi a necelých 7 % cihly. Využití tohoto druhu odpadu je jedním ze základních pilířů pro dosažení surovinové do-

Zastoupení a množství stavebního a demoličního odpadu dle Českého statistického úřadu je následující:

téměř 40 % tvoří beton a výrobky z betonu, 33 % kovy, přes 10 % asfaltové směsi a necelých 7 % cihly.

Využití tohoto druhu odpadu je jedním ze základních pilířů pro dosažení surovinové dostatečnosti.

statečnosti. Celosvětově dochází zásoby surovin, v České republice se za rok vytěží 64 mil. tun stavebních surovin, přičemž klesá životnost stávajících kamenolomů a pískoven.

Zadavatel by měl ještě před zahájením příprav zadávací dokumentace na stavbu či rekonstrukci vnímat původní stavbu jako banku materiálů, a naplánovat tak nejdříve kroky vedoucí k demontáži, aby byly materiály z původní stavby v co největší míře využity. Demontáž by měla být prvním krokem demolice a měla by vést k pečlivému roztrídění materiálů.

Fáze demolice jsou:

- zmapování objektu (určit postup vyklízení, odstrojení a demolice objektu),
- vyklízení objektu od zařízení a předmětů a komunálního odpadu,
- třídění stavebních materiálů (např. tašky na střeše, odstrojení krovu, výplně otvorů) a odvoz ke zpracování,
- samotná (strojní) demolice.

V Česku vznikne přibližně 18 milionů tun stavebních a demoličních odpadů, což představuje významný potenciál pro náhradu primárních surovin. Na to, aby zadavatel získal přehled materiálů, které lze využít, doporučujeme provést tzv. předdemoliční audit.

Předdemoliční audit zadavateli dodá přehled o materiálech, které lze využít přímo na stavbě, o materiálech k odvozu do recyklačního zařízení na další zpracování a o materiálech, které již nelze využít.

Podstatné je, že náklady na audit a pečlivější demolici se mohou vrátit právě v možnosti pracovat se získaným materiálem jako prodejnou surovinou, nikoliv jako s odpadem, za jehož uložení se ještě musí platit. ●

O ČESKÉ RADĚ PRO ŠETRNÉ BUDOVY

Česká rada pro šetrné budovy (známá také pod zkratkou CZGBC, z angl. Czech Green Building Council) sdružuje společnosti z různých sektorů ekonomiky. Spojují je kvalitní budovy a stavebnictví podporující novou výstavbu i renovace na základě principů udržitelnosti. V Česku Rada působí od roku 2009 a všechny její aktivity směřují k naplnění tzv. vize nula, tedy stavu, kdy budovy budou mít nulovou zátěž na životní prostředí v celém jejich životním cyklu. Od svého vzniku úzce spolupracuje s celosvětovou zaštiťující organizací Světovou radou pro šetrné budovy (World Green Building Council), sdružující přes devadesát zemí. V současné době má více než osmdesát členů.

Všechny informace o činnosti Rady a jejích členech naleznete na www.czgbc.org.

► Úpravná vody Želivka zásobuje v současné době vodou přibližně 1,3 milionu obyvatel v Praze, ve Středočeském kraji a v Kraji Vysočina, tedy přibližně každého osmého obyvatele České republiky.

PO NEDÁVNÉ MODERNIZACI ODSTRAŇUJE **ÚPRAVNA VODY ŽELIVKA** Z PITNÉ VODY I FARMAKA NEBO PESTICIDY

Úpravná vody Želivka je největší úpravnou vody pro hlavní město Praha a pro středočeskou aglomeraci a jednou z největších úpraven vody v Evropě. První etapa její výstavby byla uvedena do provozu v roce 1972 s výkonem 3 m³/s pitné vody, v roce 1987 byl výkon navýšen o další 4 m³/s pitné vody na stávajících 7 m³/s. Současně s první etapou výstavby byl vybudován i 52 km dlouhý štolový přivaděč končící vodojemem Jesenice. V roce 1991 byla technologie úpravy vody doplněna o konečnou úpravu vody ozónem, technologie ozonizace byla v roce 2010 modernizována. Úpravná vody dosud používala původní technologii koagulační filtrace.

Cílem projektu bylo významné zlepšení kvality dodávané pitné vody. Filtrace přes GAU umožňuje odstranit z pitné vody a z koloběhu v rámci životního prostředí maximum nežádoucích látek, tzv. mikropolutantů, jako jsou např. pesticidy a jejich metabolity, farmaka nebo xenobiotika. Zároveň je možné

eliminovat důsledky možných úmyslných nepřátelských činů na zdroji nebo případné úmyslné neplnění opatření v ochranném pásmu vodního zdroje v povodí Želivky. Realizace projektu zajistí výrobu pitné vody i v krizových situacích a minimální legislativou požadovanou kvalitu pitné vody v případě živelních katastrof nebo ekologických havárií. S ohledem na rizikové scénáře klimatické změny, a to i vzhledem k růstu počtu obyvatel zásobované oblasti, umožní modernizace ÚV Želivka dlouhodobě a jisté plnění hygienických limitů, a to i s ohledem na předpokládané zpřísňování hygienických limitů, na pokrok v detekčních metodách a na předpokládané rozšiřování katalogu nežádoucích a škodlivých látek.

Projekt „Modernizace úpravy vody Želivka, 2. stavba – sorpce na granulovaném aktivním uhlí (GAU)“ je součástí dlouhodobého záměru rekonstrukce a modernizace úpravy vody Želivka. Za 28 měsíců byl postaven zcela

nový objekt filtrace s granulovaným aktivním uhlím (16 filtrů – 4 vany po 4 filtrech s výškou filtrační náplně GAU 1,70 m) a další přímo související stavební objekty, zejména nový kolektor propojující filtrace na GAU se stávající halou filtrace 2, a byly provedeny stavební úpravy několika stávajících objektů úpravy, například na obtokovém kanálu ozonizace, na provozní čerpací stanici a na hale filtrace 2. Stavba přitom probíhala z důvodu dlouhodobé nenahraditelnosti úpravy vody Želivka za provozu a při zachování požadovaného množství a kvality pitné vody.

Doba výstavby musela být v důsledku obtíží spojených s epidemií covid-19 prodloužena přibližně o jeden měsíc. Stavba byla 22. ledna 2021 dokončena a předána, veškeré vady a nedodělky byly odstraněny k 14. červenci 2021. V současné době probíhá roční zkušební provoz a nová hala s filtry s náplní GAU bude uvedena do plného provozu od 1. února 2022.

Takto rozsáhlá stavba, která navíc zasahuje i do stávajících objektů, se obvykle neobejde bez nutnosti změn projektu v důsledku dodatečně zjištěných nepředvídatelných okolností. V tomto konkrétním případě je konečná cena stavby 1 221 457 049,74 Kč bez DPH, což představuje navýšení původní vysoutěžené ceny díla pouze o 1,87 %. Na spolufinancování projektu se kromě vlastních zdrojů žadatele podílí prostřednictvím dotace z Operačního programu Životní prostředí ve výši 753 207 939,50 Kč i Fond soudržnosti EU. „Mám radost z každého projektu, který podpoříme a který zlepšuje životní prostředí. U úpravy vody

Foto: Želivská provozní a. s.

Filtrace přes aktivní uhlí je špičkovou technologií aplikovanou při obdobných modernizacích úpraven pitné vody po celé Evropě. Pro úpravnu vody Želivka bylo použito vysoce kvalitní černouhelné granulované aktivní uhlí.

Želivka se navíc přínos projektu dotkne více než milionu lidí, kterým potече každý den z kohoutku daleko kvalitnější voda. Modernizace sází na inovativní čištění vody pomocí černého uhlí, podobných projektů není v České republice mnoho a věřím, že budou nadále přibývat. Modernizace úpraven může sloužit ostatním jako inspirace a také jako příklad dobré praxe. Čistota vody je pro nás dlouhodobě velkým a důležitým tématem a jinak tomu nebude ani v následujících letech. V aktuálně připravovaném Operačním programu Životní prostředí 2021–2027 bude na vodohospodářské projekty k dispozici 14 miliard korun, díky kterým umožníme realizaci dalších stovek projektů a zajistíme kvalitní pitnou vodu pro tisíce domácností. Jen od roku 2014 jsme na úpraveny vod, čistírny, vodovody a kanalizace poslali z evropských a národních zdrojů přes 29 miliard. Další peníze nabíízíme z Norských fondů na odstraňování zbytků léčiv, hormonů a jiných mikropolutantů z povrchových vod. Tyto látky jsou nebezpečné zejména pro vodní organismy a ekosystémy, ale potenciální riziko mohou představovat i pro člověka. Náš program je jedním z prvních, který se na tuto problematiku zaměřuje, a rádi bychom, aby se následně tyto první, pilotní projekty staly běžně využívanou praxí, stejně jako technologie úpravy vody pomocí černého uhlí. Přejí úpravně vody Želivka bezproblémový provoz a nám všem dostatek co nejčistší vody,“ říká ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdmán.

Filtrace přes aktivní uhlí je špičkovou technologií aplikovanou při obdobných modernizacích úpraven pitné vody po celé Evropě. Pro úpravnu vody Želivka bylo použito vysoce kvalitní černouhelné granulované aktivní uhlí. ●

Foto: Želivská provozní a. s.

Foto: Želivská provozní a. s.

► V Zaječově na Berounsku funguje nová úpravná vody. Místní se tak zbavili problémů s dodávkami i nízkou kvalitou pitné vody.

DÍKY NOVÉ ÚPRAVNĚ UŽ **Z KOHOUTKŮ NETEČE ZABARVENÁ VODA**

Foto: Ondřej Totzauer

Obec se dlouhodobě potýkala se špatnou vodou. „Dlouhodobě jsme měli po deštích zabarvenou vodu, v několika měřeních z poslední doby jsme měli i špatné rozbory a za posledních osm let jsme museli několikrát řešit náhradní zásobování pitnou vodou. Do současné doby jsme neměli žádnou úpravnou vody. Jediná úprava bylo chlorování, což byla spíše ‚dezinfekce‘,“ popisuje problémy starosta Zaječic Vladimír Havlík. Zdroje vody jsou pod zemí, ale ne příliš hluboko, takže se do nich snadněji dostávaly nežádoucí věci. „Chtěli jsme mít kvalitní vodu za každých podmínek a za každého počasí. Chtěli jsme i méně chlorovat a celkově více řídit celý proces úpravy vody a akumulaci vod,“ popisuje dále.

V Zaječově se shodli, že je potřeba mít úpravnou vody. Podle starosty byli rozhodnutí jít do investice i bez dotace, ale získáním podpory z Národního programu Životní prostředí rozpočet obce výrazně ušetřil. „Celkem jsme získali 5,25 milionu korun, celkové uznatelné náklady byly 8,2 milionu, celá akce s rekonstrukcí přečerpávacích tlakových stanic byla celkem za 9,4 milionu korun,“ vypočítává starosta Vladimír Havlík.

Foto: Ondřej Totzauer

S fungováním úpravny panuje v obci spokojenost. Dřívější problémy jako zákal, barva, špatné pH a koliformní bakterie díky nové úpravně zmizely. V úpravně pracuje technologické zařízení s využitím membránové technologie – nanofiltrace, zařízení pro odkyselení vody, a voda je tak hygienicky zabezpečena. Instalovaná technologie umožnila v surové vodě ze zdrojů upravit zákal, barvu a nevyhovu-

V úpravně pracuje technologické zařízení s využitím membránové technologie – nanofiltrace, zařízení pro odkyselení vody, a voda je tak hygienicky zabezpečena. Součástí komplexního řešení bylo i zajištění systému měření a regulace, komunikačních přenosů a moderního systému vizualizace.

Foto: Ondřej Totzauer

O OBCI

Obec Zaječov se nachází ve Středočeském kraji v okrese Beroun zhruba 10 km jihozápadně od města Hořovice, na okraji CHKO Brdy. Součástí obce jsou vesnice Kvaň a Nová Ves, která vznikla jako osada v roce 1710. Dějiny osady Zaječova jsou spojeny s klášterem ve Svaté Dobrotivě, od jehož zakladatele Oldřicha Zajíce z Valdeka se odvíjí její název. Obživu místní obyvatelé nacházeli v zemědělství, ve zdejších dolech na železnou rudu a v profesích spojených s jejím zpracováním. Doklady o dolování železné rudy pochází již z doby založení kláštera. Známa vysoká pec „Klásterská“ byla postavena v roce 1614. V druhé polovině osmnáctého století byla postavena nová vysoká pec. Nedostatek kvalitní rudy vedl roku 1817 k jejímu zrušení. V obci žije asi 1 400 obyvatel.

Foto: Ondřej Totzauer

jící hodnoty CHSK a dalších prvků tak, aby odpovídala normám pro vodu pitnou. Součástí komplexního řešení bylo i zajištění systému měření a regulace, komunikačních přenosů a moderního systému vizualizace. „Specifikem naší úpravy je jednoduše nanotechnologie a potom fakt, že máme dva různé zdroje vody, které před vstupem do akumulace automaticky vyhodnocujeme, a vybíráme si lepší vodu pro úpravu,“ vysvětluje starosta Havlík a dodává, že zařízení funguje nad očekávání dobře a obec jej spustila na poslední chvíli. „Úpravnu prověřilo současné divoké počasí. Následně prameniště zasáhl kůrovec a musela se vykácet část lesa v prameništi, bohužel od té doby jsme začali mít větší problém s kvalitou surové vody. Úprava tedy přišla za pět minut dvanáct. Starým systémem bychom nedokázali občanům zajistit pitnou vodu,“ má jasno.

V Zaječově budou pokračovat dalšími vodohospodářskými projekty. „Nyní připravujeme intenzifikaci čistírny odpadních vod a výstavbu kanalizace, vodovodu a vodojemu v odlehlější části Zaječova, ve Kvani, na kterou se v předchozích letech nedostalo. Tím bychom měli mít vyřešeno odkanalizování celé obce. Naše obec je v celku velice komplikovaná pro tyto stavby, jelikož Zaječov se rozléhá v údolí pod Brdy a různě kombinujeme gravitační a tlakové vodovody,“ popisuje starosta Zaječova a doplňuje, že vodovod i čistírny odpadních vod si obec kompletně provozuje sama. ●

Foto: Ondřej Totzauer

Foto: Ondřej Totzauer

JAK ZVLÁDAT PŘÍVALOVÉ DEŠTĚ A DALŠÍ EXTRÉMY POČASÍ, UKAZUJE OSMNÁCT FINALISTŮ SOUTĚŽE ADAPTERRA AWARDS

Jak předcházet škodám z přívalových dešťů a dalších extrémů počasí, které na nás dopadají stále častěji? Také na to hledali odpovědi autoři osmnácti projektů, které se letos probíjaly do **finále soutěže Adapterra Awards, pořádané Nadací Partnerství.**

Letošní léto se nese ve znamení bouřlivého počasí: vedra, bouřky, tornádo nebo přívalové deště a záplavy. Tyto jevy jsou a podle vědců i budou stále frekventovanější a intenzivnější. „Soutěž Adapterra Awards hledá cesty, jak se na podobný charakter počasí připravit,“ komentuje Martin Ander z Nadace Partnerství. „Mezi finalisty najdeme přírodní prvky v Písečné, které slouží jako protipovodňová ochrana, nebo povodňový park v Rokycanech. Jak omezit splachy z polí, erozi a lokální povodně při přívalových deštích, ukazuje ekofarma Petra Marady v okolí jihomoravských Šardic nebo třeba 200 km alejí vysázených na Podblanicku,“ vyjmenovává některé z finalistů. V soutěži se zájemci mohou inspirovat projekty jak z volné krajiny, tak z městského prostředí.

Podpořit až dva favority z finálové osmnáctky mohou lidé na www.adapterra-awards.cz. Vítěze veřejného hlasování vyhlásí Nadace Partnerství spolu s vítězi vybranými odbornou porotou a speciálními oceněními, jako je nejlepší projekt na území hlavního města Prahy či nejlepší projekty česko-rakouského příhraničí, na slavnostním večeru 4. listopadu 2021 v Praze. Doprovodná odborná konference pod hlavičkou soutěže Adapterra Awards a Nadace Partnerství se bude konat již potřetí a letos bude zaměřena na adaptaci měst na projevy klimatické změny.

Soutěž probíhá pod záštitou ministra životního prostředí Richarda Brabce a předsedy Senátu Miloše Vystrčila. ●

FINALISTÉ SOUTĚŽE

- 200 kilometrů alejí na Podblanicku
- Moravské Toskánsko – demonstrační ekofarma Petra Marady
- Dyje a nový lužní les poblíž Novosedel
- Krajinový park Lítožnice
- Šetrné zemědělství v Praze 12
- Nepasečné hospodaření v lesích u Klokočného
- Revitalizace prameniště a rašeliniště v Malém Boru
- Revitalizace rašeliniště v Krušných horách
- Ekocentrum Na Pasece Veliková
- Krajinový prvek Holický les
- Přírodě blízká protipovodňová opatření v Písečné
- Znovuoživení Rakovského potoka v Rokycanech
- Revitalizace městského náhonu u parku Ostrov v Semilech
- Zelené střechy a přírodě blízké trvalkové výsadby v Zoo Hluboká
- Mosaic House Design Hotel
- Pavilon tropického zemědělství
- Domov Podhradí
- MŠ a ZŠ Ostropovice – komunitní centrum obce

1. 200 KILOMETRŮ ALEJÍ POD HOROU BLANÍK

Kolem hory Blaník obnovili nadšenci, dobrovolníci a obce více než 200 kilometrů alejí. Bylo kvůli tomu potřeba vysadit 30 tisíc stromů. A výsadba stále pokračuje. Stromy v krajině totiž slouží přírodě i lidem.

2. DYJE A NOVÝ LUŽNÍ LES POBLÍŽ NOVOSÉDEL

Soutok řeky Dyje a Baštyňského potoka poblíž jihomoravských Novosedel vypadal donedávna, jako když v krajině namalují čáry podle pravítka. Nově vzniklých 5,8 hektaru periodicky zaplavované nivy vytváří podmínky pro návrat typických lužních druhů a slanisek.

3. KRAJINOVÝ PARK LÍTOŽNICE

Příměstská krajina mezi pražskými Běchovicemi a Dubečemi se v posledních letech proměnila k nepoznání. Místo napřímeného koryta Říčanky byl obnoven přirozeně meandrující mělký potok s podmačenými loukami a množstvím tůní.

4. REVITALIZACE PRAMENIŠŤ A RAŠELINIŠŤ V MALÉM BORU

U Malého Boru bylo obnoveno kdysi velké prameniště a navazující rašelinné mokřady v kotlině Křemelné na území národního parku Šumava. Celkem se zde zrušilo 2,4 kilometru odvodňovacích kanálů.

5. REVITALIZACE RAŠELINIŠŤ V KRUŠNÝCH HORÁCH

Rašeliniště na příhraničním hřebeni Krušných hor se nyní dočkalo proměny. Nečitlivě provedené odvodňovací kanály jsou nyní přehrazeny tak, aby zde vznikly tůňe a potůčky. Původní druhy rostlin jsou chráněny a nové jsou vysazeny.

6. ZELENÉ STŘECHY A PŘÍRODĚ BLÍZKÉ TRVALKOVÉ VÝSADBY V ZOO HLUBOKÁ

Střechy nově postavených pavilonů jsou nyní pokryté rostlinami a trávničky postupně nahrazují pestré trvalkové plochy. Díky tomu se zvýšila schopnost celé oblasti zadržovat vodu a panuje zde příjemnější mikroklima pro zvířata, návštěvníky i zaměstnance.

7. DOMOV PODHRADÍ

Manželský pár přišel s neobvyklým nápadem, investovat své prostředky a čas do areálu ubytování pro seniory, který bude vystavěn v pasivním standardu s využitím přírodních a obnovitelných materiálů.

8. REVITALIZACE MĚSTSKÉHO NÁHONU U PARKU OSTROV V SEMILECH

Park Ostrov v centru Semil je pro místní oblíbeným místem pro odpočinek i procházky. Náhon, který ho z jedné strany ohraničuje, byl však donedávna ostudou parku. Pomohla mu revitalizace. Voda dostala prostor, aby se koryto mohlo vypořádat se suchem i velkou vodou.

9. KRAJINNÝ PRVEK HOLICKÝ LES

Jih Olomouce obklopovaly donedávna intenzivně obhospodařované zemědělské pozemky. Situaci změnila v roce 2008 myšlenka na výsadbu nového Holického lesa. Na více než 34 hektarech je nyní přírodní areál.

▶ NA SÁZENÍ STROMŮ PŘIDALO MŽP DALŠÍCH 350 MILIONŮ KORUN

Pokračuje úspěšný program Ministerstva životního prostředí zaměřený na sázení listnatých stromů po celé republice. Díky němu MŽP znovu podporuje individuální výsadby zeleně v obcích i v komunitách.

Nově ministerstvo podpoří i velké výsadbové projekty realizované neziskovými organizacemi nebo místními akčními skupinami se zkušeností se sázením stromů. Pokračování dotačních aktivit na sázení stromů je snahou ozdravit českou krajinu a města a obce a lépe je tak adaptovat na probíhající změnu klimatu a zároveň podpořit celonárodní iniciativu „Sázíme budoucnost“, která si klade za cíl vysázet v Česku během pěti let 10 milionů stromů.

„Každý, kdo má chuť a příležitost sázet, ať nezáváhá. Tato naše dotační aktivita se – jak známo – těší obrovskému zájmu. Při naší poslední výzvě vyčerpali zájemci všechny prostředky dva týdny před jejím oficiálním ukončením. Míra naší podpory bude i tentokrát až sto procentní a zájemcům jako vždy zafinancujeme nejen nákup materiálu a výsadbu, ale i následnou péči o nové stromy. Dodávám ještě, že si vážím každé takové dobrovolné aktivity, každého vysazeného stromku. Je totiž obrovským přínosem pro krajinu a přírodu, ale díky setkávání lidí při výsadbě hraje i velkou společenskou roli. Sázení stromů prostě lidi spojuje,“ zdůrazňuje ministr životního prostředí Richard Brabec.

Díky předešlé finanční podpoře Ministerstva životního prostředí a Státního fondu ži-

votního prostředí ČR se za poslední dva roky vysadilo na 70 tisíc nových stromů. Novými výzvami na malé i velké výsadby se jejich počet zněkolikanásobí. „V srpnu se rozběhl příjem žádostí, a pokud se alokace nevyčerpá dříve, výzvy ukončíme na konci roku 2023. Malé výsadby od nás mohou získat podporu na projekt maximálně ve výši 250 tisíc korun, u velkých výsadeb to bude až 5 milionů korun. U nich navíc chceme znásobit naši snahu a budeme od organizací požadovat navýšení sumy na výsadbu v poměru minimálně 1 : 1 vůči naší podpoře,“ doplňuje ministr.

Individuální výsadby

Dotace navazují na úspěšné výzvy MŽP minulých dvou let, podporují komunitní výsadbu v obcích a městech. Pomáhají dobrovolníkům osadit listnatými stromy veřejně přístupná místa měst a obcí umístěná přímo v zástavbě a v jejím okolí. Výsadby zkvalitňují veřejný prostor, vyrovnávají sídelní teplotní extrémy a zlepšují kvalitu ovzduší a zadržování vody.

„Tyto prostředky pomohou dobrovolníkům osadit listnatými stromy vhodná veřejně přístupná místa měst a obcí umístěná přímo v zástavbě a v jejím okolí. Financována bude také výsadba listnáčů v uzavřených

vnitroblocích či společných dvorech bytových domů. Dotační program je otevřen širokému spektru žadatelů. Ucházet se o příspěvek mohou místní organizace, úřady, firmy, školy, komunity, spolky, skupiny aktivních lidí i jednotlivci. Jediné zásadní kritérium, které musí žadatel splnit, je prokázat legitimní vztah k místu výsadby,“ doplňuje ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman. Tuto podmínku může zájemce z řad fyzických osob prokázat trvalým bydlištěm, nájemní smlouvou nebo vlastnictvím pozemku, v případě právnických osob bude úřad požadovat sídlo nebo působnost v místě výsadby, případně vlastnictví pozemku.

Velké výsadby

Druhá výzva míří na podporu výsadby díky poskytnutí grantů neziskovému sektoru. O dotace mohou žádat neziskové organizace se zkušeností se sázením stromů a místní akční skupiny s tím, že na jeden projekt získají dotaci MŽP ve výši až 5 milionů korun (navíc obdrží 10 % na režijní náklady), které dostanou na účet zálohově. K této finanční sumě musí pak neziskové organizace přidat prostředky v poměru 1 : 1 a zajistit tak vysazení stromů ve dvojnásobném doložitelném rozsahu, než je obdržená dotace.

Výsadby listnáčů musí proběhnout na veřejně přístupných prostranstvích, případně v komunitně užívaných vnitroblocích bytových domů, a být povinně zaregistrovány na portálu www.sazimebudoucnost.cz. ●

▶ Schválené dotace pomohou obcím s vodohospodářskou infrastrukturou

Ministr životního prostředí schválil přes osmdesát nových projektů. Peníze z Národního programu Životní prostředí půjdou do obecních rozpočtů, kde pomohou řešit problémy s pitnou i odpadní vodou, finance z Norských fondů podpoří informační a vzdělávací aktivity.

Podporu získalo celkem 83 projektů, které si rozdělí více než 112 milionů korun. Významná část z balíku národních dotačních peněz pomůže se zásobováním pitnou vodou v obcích. Například v Dačicích zavedou přírodní řad k sídlišti Červený vrch, v obci Návsi vybudují nové zdroje vody a vodovod, v Srbeči se zaměří na náhradní a posilovací zdroje pro obec.

Jinou podstatnou část schválených projektů představují opatření na čištění odpadních vod. Obce nechají pro své obyvatele vybudovat soustavy domovních čistíren odpadních vod. Ty se umís-

tují tam, kde by se klasická kanalizace s odvodem do centrální čistírny těžko stavěla nebo by se ekonomicky nevyplatila. Díky dotacím z Národního programu Životní prostředí tak vznikne síť jednotlivých domovních čistíren s centrálním monitoringem, které budou řešit čištění odpadní vody v obci nebo její části. Mnohé obce už takové sítě úspěšně využívají, nově se k nim mohou připojit třeba Studnice na Vysočině, jihočeské Kvítkovice či Úherce na Lounsku. Nejen ony, ale i další samosprávy získaly několikamilionovou podporu.

Ministr životního prostředí podpořil i záměry z dalších výzev Národního programu Životní prostředí. Mnohé se týkaly lepší likvidace autovraků, kdy jsou příjemcem specializované firmy. Rozdělovaly se peníze i na přípravné akční plány, ať už pro udržitelnou energii a klima, nebo pro zlepšování kvality ovzduší v regionech.

Schváleny byly i dotace Norských fondů na vzdělávací a informační aktivity v oblasti ochrany ekosystémů, ovzduší, vod či změny klimatu. Žadatelé, mezi nimiž jsou univerzity, vzdělávací společnosti, spolky nebo podnikatelské subjekty, si rozdělí více než 30 milionů korun. Podporu získaly například kampaně pro ekologičtější topení v domácnostech a zlepšení lokálního ovzduší, osvětové projekty pro snižování množství mikropolutantů v pitné vodě, projekty šířící osvětu o klimatické změně a také aktivity informující o biodiverzitě a ekosystémech, například o lososovitých rybách. ●

AKTUÁLNÍ VÝZVY NÁRODNÍHO PROGRAMU ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Výsadba stromů – grantové schéma Ukončení příjmu žádostí: 30. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 150 000 000 Kč	Výzva č. 5/2021 je zaměřena na podporu výsadby stromů prostřednictvím grantů erudovaným nestátním neziskovým organizacím a místním akčním skupinám. Cílem je podpořit co největší počet výsadeb stromů v terénu paralelně s realizací projektů podpořených v rámci výzvy č. 4/2021, urychlení administrace a znásobení zdrojů financování prostřednictvím zapojení soukromých prostředků. Žádat mohou nestátní neziskové organizace s prokazatelnou zkušeností s poskytováním podpory na výsadbu stromů a místní akční skupiny (MAS).
Výsadba stromů – individuální projekty Ukončení příjmu žádostí: 30. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 200 000 000 Kč	Výzva č. 4/2021 cílí na zlepšení životního prostředí v obcích a jejich okolí prostřednictvím podpory individuálních projektů a zapojení veřejnosti. Jejím cílem je přispět ke zlepšení kvality veřejného prostoru a ovzduší, k vyrovnaní teplotních extrémů a zadržování vody. Předmětem podpory je výsadba stanovištně vhodných druhů listnatých stromů na veřejně přístupných místech, případně v uzavřených vnitroblocích bytových domů využívaných ke komunitnímu setkávání. Žádat mohou subjekty s prokazatelným vztahem k místu realizace projektu s výjimkou politických stran a hnutí.
Krajské plány proti suchu Ukončení příjmu žádostí: 29. 10. 2021 Alokace: 9,1 milionu Kč	Výzva č. 3/2021 finančně podporuje zpracování plánu pro sucho vztahujícího se k jednotlivým územím krajů dle novely vodního zákona č. 544/2020 Sb. Cílem výzvy je zlepšení a optimalizace hospodaření s pitnou vodou při zvládání sucha a stavu nedostatku vody prostřednictvím zpracování zmíněných plánů. Jedinými oprávněnými žadateli jsou kraje. Maximální výše podpory na jeden projekt činí 650 tisíc korun a představuje maximálně 30 procent z celkových způsobilých výdajů.
Dešťovka Ukončení příjmu žádostí: do vyčerpání alokace Alokace: 440 000 000 Kč	Výzva č. 12/2017 podporuje udržitelné a efektivní hospodaření s vodou v obcích. Motivuje vlastníky a stavebníky obytných domů k udržitelnému a efektivnímu hospodaření s vodou a snižuje tak množství pitné vody odebírané z povrchových a podzemních zdrojů. Výzva je pokračováním úspěšného programu Dešťovka. O peníze je možné žádat na systémy, které využívají srážkovou vodu pro zalévání zahrady, na splachování toalet, případně na takové systémy, které budou recyklovat odpadní vodu. Výzva je určena pro majitele domů.
Územní studie krajiny Ukončení příjmu žádostí: 31. 12. 2023, nejpozději však do vyčerpání alokace Alokace: 35 000 000 Kč	Výzva č. 14/2016 nabízí obcím kofinancování ve výši 10 procent na projekty územních studií krajiny podpořených z Integrovaného regionálního operačního programu (IROP) v gesci Ministerstva pro místní rozvoj. Podmínkou získání dotace je vydané rozhodnutí o poskytnutí finanční podpory v IROPu, konkrétně v prioritní ose 3 operačního programu, určené na územní studie krajiny. O dotaci mohou žádat obce s rozšířenou působností.

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje
3 827 777 Kč

Příspěvek EU
3 827 777 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

► GENETICKÁ BANKA VE VRCHLABÍ PROŠLA ZASLOUŽENOU REKONSTRUKCÍ

Na Správě Krkonošského národního parku ve Vrchlabí již bezmála čtyřicet let působí pracoviště genetické banky. **Tato genobanka je zaměřena na praktickou záchranu a uchování ohrožených rostlinných druhů – fytogenofundu.** V loňském roce proběhla její potřebná rekonstrukce.

První pokusy o pěstování ohrožených krkonošských druhů probíhaly ve Vrchlabí již od sedmdesátých let – po vyhlášení národního parku v roce 1963. Pracoviště genofondové zahrady vzniklo v roce 1983 na základě projektu „Genetická banka ohrožených druhů rostlin Krkonoš“ botaniků Heleny Štursové a Jana Štursy. Projekt byl v následujících letech postupně realizován.

V roce 1991 byla v části zahrady bývalého augustiniánského kláštera ve Vrchlabí založena stávající genofondová zahrada. Současná činnost genové banky je kromě pěstování ohrožených druhů a realizace záchranných

programů i sběr semen ohrožených taxonů rostlin a jejich konzervace při nízkých teplotách. V loňském roce prošla vrchlabská genobanka rekonstrukcí financovanou z OPŽP.

„Potřeba rekonstrukce genetické banky a genofondové zahrady přirozeně vyplynula zejména z celkové zastaralosti vybavení, jako byly dosluhující přístroje anebo stará závlaha, která byla v rámci projektu vyměněna po dvaceti letech provozu,“ říká Vojtěch Zavadil, odborný pracovník SKRNAP a vedoucí pracoviště genové banky. Ačkoliv samotné pěstování ohrožených rostlin a s tím související realizace záchranných programů probíhaly podle jeho slov na dobré úrovni,

pro plánované otevření genofondové zahrady veřejnosti a její celkovou reprezentativnost bylo zásadní nové architektonické pojetí a s ním související rekonstrukce.

Iniciátorem tvorby projektu byl současný vedoucí odboru péče o národní park Václav Jansa.

Zásadní jsou vlastní zkušenosti

Správa KRNAP je zkušeným žadatelem v mnoha dotačních titulech a jen v rámci OPŽP realizuje přes třicet projektů v hodnotě stovek milionů korun. A právě pro OPŽP se rozhodli i v případě financování projektu Rekonstrukce a zpřístupnění genové banky ve Vrchlabí. „Všechny dříve nabyté zkušenosti se nám samozřejmě hodily,“ říká Josef Taláb, vedoucí oddělení projektového řízení SKRNAP. Zásadní jsou však podle jeho slov poznatky ze samotné realizace projektů, neboť díky nim je možné předejít problémům při přípravě nových akcí. „Každý projekt má pochopitelně svá úskalí, ale samotné zpracování žádosti o dotaci je pro nás s ohledem na již zaběhlý proces víceméně bezproblémové,“ dodává.

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

V případě projektu vrchlabské genobanky proběhl proces hodnocení žádosti velmi rychle. „Žádost byla podána v dubnu 2018, přičemž schválena byla již na červnovém zasedání monitorovacího výboru,“ vzpomíná Josef Taláb.

Projektová dokumentace byla vypracována Petrou Loffelmannovou a Jiřím Martínkem s velmi aktivním zapojením odborných pracovníků Správy KRNAP, kteří genetickou banku obhospodařují. Jiří Martínek působí v Ústavu biotechniky zeleně při Mendelově univerzitě v Lednici a zároveň je odborným garantem projektu. Žádost o dotaci byla vypracována oddělením projektového řízení Správy KRNAP a vlastní rekonstrukci zahrady provedla firma Gras.

„Jelikož můžeme posoudit více subjektů podílejících se na administraci dotačních titulů, lze SFŽP zařadit na přední místa mezi těmi, které jsou opravdu nápomocné žadatelům při přípravě i realizaci projektů,“ hodnotí spolupráci se SFŽP Josef Taláb. „V rámci současného i předchozího OPŽP jsme úspěšně realizovali desítky projektů. Vždy se vyplatil aktivní spolupráce s projektovými a finančními manažery, kteří svou práci zvládají jak po věcné stránce, tak po administrativní linii. Úspěšnost Správy KRNAP při řešení projektů je i obrazem podpory, již SFŽP při řešení běžných, ale i problémových situací dává,“ je přesvědčen.

Projekt genobanku modernizoval

V rámci projektu bylo celkově modernizováno a dovybaveno zařízení genofondové laboratoře včetně klimatizační komory, laboratorní myčky, analytické váhy, demineralizační kolony a dalších, ale také nábytek,

materiál k uložení herbářových dokladů a nový software k binokulární lupě. Rovněž byla vytvořena elektronická databáze semen a matečnic.

Přestavba genofondové zahrady započala na podzim roku 2018, kdy byly ze stávajících záhonů vyjmuty mateční rostliny včetně roubovaných klonů jeřábu sudetského a byly zazimovány v krechtu. V dalším roce byl realizován celkový architektonický záměr včetně umístění záhonů se stíněním a pokládky rozvodů automatizované závlahy. Na závěr byly matečné rostliny přemístěny do finálních záhonů. Mezitím byl do vnitřních prostor genetické banky instalován nábytek a přístrojové vybavení.

Provoz banky byl dlouhodobě zaběhlý, a tak se při ladění projektu vycházelo zejména z mnohaletých zkušeností jejich bývalých i současných pracovníků. „Pěstování horských druhů rostlin v nižších polohách má svá specifika a uskalí a tomu bylo nutno přizpůsobit i architektonické pojetí budoucí genofondové zahrady,“ vysvětluje Vojtěch Zavadil. „Jednotlivé druhy mají specifické a často velmi rozdílné nároky na podmínky, jako je vlhkost půdy, stínění, složení substrátu a podobně. Některé druhy lze pěstovat snadno, zatímco jiné jsou velmi náladové a pěstební podmínky pro ně se těžko optimalizují a vyhodnocují,“ doplňuje Lída Harčáriková, odborná pracovnice genové banky KRNAP. „V obecné rovině vyžadují horské druhy nižší teploty, čehož se dosahuje přistíněním. Většinu z nich vyhovuje tzv. vlnkový stín více než nehybný zástín.“ Právě proto byly v koncepci záhonů navrženy ocelové konstrukce, přes něž se na léto přehazují řídká tkanina, tzv. rašlový úplet.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JE OCHRANA DRUHŮ V JEJICH PŘÍROZENÉM PROSTŘEDÍ

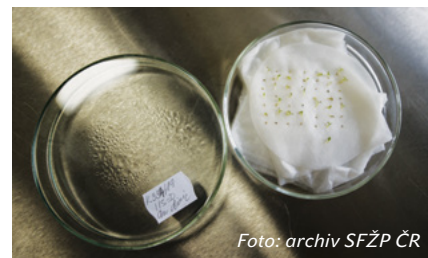

Foto: archiv SFŽP ČR

Ochrana genofondu rostlinných druhů ex situ – mimo místa jejich přirozeného výskytu v přírodě – je svým způsobem doplňkovým opatřením, prozřívou pojistkou pro případ, že by hrozilo vyhynutí taxonu na přírodních lokalitách. K tomu může dojít buď následkem lidské činnosti, nebo – v případě jedinečných málopočetných populací – v důsledku katastrofických přírodních událostí. Na prvním místě vždy bude ochrana druhů v jejich přirozeném prostředí, in situ. Tam je druhová ochrana neúčinnější, jsou-li chráněna celá společenstva. Mnohdy ale nestačí jen vyhlásit územní ochranu. V případě biotopů, jejichž vznik a setrvání je vázáno na lidskou činnost, především luk a pastvin, je nezbytností cílená péče o tato území, tzv. ochranařský management. Správa KRNAP pečuje o botanické lokality, přičemž nejčastěji se jedná o slatinné a květnaté horské louky a také o teplomilné stráně a trávníky. Hlavními opatřeními na těchto lokalitách jsou pokos a úklid travní hmoty, pastva ovcí a dobytka, odstraňování náletových dřevin, případně i vláčení.

Při managementu na botanických lokalitách spolupracuje několik pracovníků odboru ochrany přírody. Pracoviště genobanky se soustřeďuje na tzv. genofondové plochy, což jsou lokality, kam byly v osmdesátých a devadesátých letech minulého století vysazovány rostliny ze záchranných přenosů chráněných a ohrožených druhů rostlin. Zvláštní pozornost je pak věnována kriticky ohroženým taxonům, které v Krkonoších rostou jen v malém počtu jedinců na jediné nebo několika málo lokalitách nebo které rychle ubývají. ●

Je důležité si uvědomit, že z počtu asi 900 původních taxonů (druhů a poddruhů) krkonošských rostlin je jich téměř polovina zařazena do některého ze stupňů ohrožení, přičemž některé jsou nezvěstné či zcela vyhubené. Nejohroženějšími přírodními společenstvy Krkonoš jsou mokřady, květnaté bučiny, subalpínská vrchoviště a květnaté horské louky.

Foto: archiv SFŽP ČR

přínosem je podle něho modernizace přístrojového vybavení a automatizace závlahy. Zásadním nedostatkem, který se podle jeho slov již v prvních dvou letech po dokončení projektu začíná projevovat, je nedostatek pěstebních ploch v zázemí zahrady pro další rozšiřování sbírky matečných rostlin. „S personální změnou ve vedení genetické banky přišly ke slovu i nové projekty a nové výhledy, jako je například tvorba kompletní sbírky krkonošských jeřábníků nebo další rozšiřování sbírky klonů endemického jeřábu sudetského,“ rozvádí. V současné podobě projektu tak podle něj vlastně došlo k zakonzervování stávajícího rozsahu sbírek, aniž by se vzal v potaz potenciální budoucí vývoj. Už nyní je ale podle jeho slov jasné, že realizace projektu přinesla nové možnosti do budoucna. „V současné době usilujeme o přidružené členství v Unii botanických zahrad, které by bylo bez rekonstrukce genofondové zahrady nemyslitelné. Naše členství by mělo být schváleno koncem srpna a kromě živých kontaktů s ostatními botanickými zahradami přinese zejména přístup k cenným informacím týkajícím se pěstování a ochrany ohrožených druhů a realizace záchranných programů,“ uzavírá prozatím příběh projektu Rekonstrukce a zpřístupnění genetické banky ve Vrchlabí Vojtěch Zavadil. ●

► Rostliny jsou tedy v genofondové zahradě pěstovány na záhonech v sekcích s různými půdními, vlhkostními i světelnými poměry. Nejde ale jen o vlastní fyzické uchovávání jedinců či menší populace ohrožených druhů. Ještě cennější je získání vědomostí a zkušeností, jak vypěstovat a udržet rostliny vzešlé ze semen uložených v genobance. Velká většina jedinců rostoucích v genofondové zahradě totiž nejsou rostliny vykopané v terénu, ale výpěstky ze semen, případně řízků dřevin sešbíraných na přírodních lokalitách. V historii genobanky bylo v zahradě několikrát napěstováno větší množství exemplářů několika málo druhů a ty byly později vysazovány na původní lokality pro posílení slábnoucích nebo ohrožených populací. V minulosti se jednalo například o lomikámen sněžný, vrbu dvoubarvou či koniklec jarní alpský. V zahradě rostou i klony památné krkonošské dřeviny: endemického jeřábu sudetského.

Genobanka je moderní, ale místa pro další výsadbu se nedostává

Projekt vrchlabské genobance velice prospěl. „Realizace projektu pozvedla celkový vzhled expoziční části genofondové zahrady, což je podstatné pro její prezentaci veřejnosti,“ říká Vojtěch Zavadil. Dalším

Stávající programové období již ukončilo sběr žádostí v prioritní ose 4.1, která je určena pro národní parky, a tak se ve Správě KRNAP připravují na nové programové období a doufají, že podmínky nastavené řídicími orgány budou pro žadatele přívětivé a umožní jim opět aktivní přístup k čerpání prostředků EU v oblasti ochrany přírody a krajiny Krkonošského národního parku.

Foto: archiv SFŽP ČR

ULOŽENÍ SEMEN V NÍZKÝCH TEPLOTÁCH PRODLUŽUJE JEJICH KLÍČIVOST

Další metodou uchovávání vzácných druhů rostlin mimo jejich lokality je dlouhodobé uložení semen v prostředí o nízké teplotě. U mnoha druhů to prodlužuje klíčivost na desítky let. Základní kolekce semen vzácných krkonošských rostlin je uložena v genové bance Výzkumného ústavu rostlinné výroby v Praze-Ruzyni, ve Vrchlabí se nachází o něco menší duplicitní kolekce.

Semena jsou sebrána, luštěna a čištěna, vysušena, podrobena gravimetrické analýze (vážení, výpočet množství semen) a příslušně zabalena, aby mohla být uložena do mrazicích boxů s trvale nízkou teplotou -18°C až -20°C . U všech položek jsou prováděny testy klíčivosti – před uložením i v průběhu skladování – a je vedena podrobná dokumentace v podobě karet s údaji o rostlinách i lokalitě, herbářových položek, fotografií rostlin i mikrofotografií semen. První vzorky semen byly sebrány a uloženy do VÚRV Ruzyně v roce 1995 a od roku 2004 vzniká duplicitní sbírka ve Vrchlabí. Vždy po deseti letech je zkoušena klíčivost a při jejím poklesu pod 75 % původních hodnot budou vzorky semen obnovovány.

V ideálním případě by od každého druhu mělo v genobance být 10 000 kusů semen. Ne vždy je to ale možné, neboť některé rostliny dělají málo semen nebo jich je tak málo, že není možné je na původních lokalitách úplně vysbírat.

V mrazicích boxech vydrží semena až padesát let. Při nízkých teplotách si udrží schopnost klíčit i po této době. Pokud by některý druh vyhynul, dokážou ochránáři díky genobance populaci obnovit.

Foto: archiv SFŽP ČR

ECHO

Vinařský region připraví adaptační strategii

V rámci výzvy Oslo Norských fondů bylo možné žádat o podporu i v rámci svazků obcí. Toho využil také tradiční vinařský Region Podluží, který sdružuje celkem patnáct obcí v okresech Břeclav a Hodonín. Projekt připraví místní adaptační strategii, která napomůže vytvořit mezi obcemi jednotný přístup při řešení problémů s projevy změny klimatu. Cílem aktivit je posílit adaptační schopnost regionu, zachovat dobré životní podmínky a hospodářský potenciál dotčeného území pro příští generace. Do projektu jsou zapojeny obce Dolní Bojanovice, Hrušky, Josefov, Kostice, Lanžhot, Ladná, Lužice, Mikulčice, Moravský Žižkov, Nový Poddvorov, Prušánky, Starý Poddvorov, Tvrdonice, Týnec a Mutěnice.

Čistírna ve Vranově nad Dyjí ochrání řeku i národní park

Nově modernizovaná čistírna odpadních vod ve Vranově nad Dyjí funguje ve zkušebním režimu. Původní čistírna z roku 1995 už nevyhovovala současným požadavkům. Měla řadu technických nedostatků a tím vznikaly i rizikové situace. Její modernizace byla tedy nutná už kvůli ochraně přírody národního parku Podyjí. Nevyhovující bylo kalové hospodářství, chyběla možnost zahuštění i zařízení pro srážení fosforu. Investorem stavby byl svazek obcí VaK Znojemska, který na projekt získal dotaci z Operačního programu Životní prostředí. Přispěl i Jihomoravský kraj. Přestavba probíhala za provozu čistírny.

Sokolí rok: letos v Jeseníkách vyvedli rekordních 41 mláďat

V Jeseníkách se dařilo sokolům. Zahnízdilo tam 21 párů sokolů a z hnízd vylétlo 41 mláďat. Je to přesně o 10 ptáčat více než v doposud nejúspěšnějším roce 2014. Počet vyvedených mláďat meziročně kolísá, ale z pohledu stability populace je důležitější počet hnízdících párů. Jeseníky s okolím jsou jednou z nejvýznamnějších sokolích oblastí v naší republice. „Vedle rekordu v počtu mláďat byla letošní sezóna specifická také tím, že byla velmi dlouhá. Rozdíl ve stáří mláďat byly až jeden měsíc. Pravděpodobně se na tom podepsalo i chladné a deštivé jarní počasí,“ vysvětlil Petr Šaj z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Pro zájemce o dotace poskytované Státním fondem životního prostředí ČR je na Call centru SFŽP ČR zřízena bezplatná Zelená linka 800 260 500.

Profesionálně vyškolení pracovníci radí žadatelům při řešení možných nejasností ohledně zpracování a podávání žádostí. Na níže uvedené otázky odpovídala vedoucí oddělení Call centra SFŽP ČR Jana Tlustá a Elena Bočevová z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Zadávání veřejných zakázek

Mám dotaz ohledně výběrového řízení na výběr projektanta. Je možné, abychom v rámci VZMR oslovili uzavřený okruh účastníků? Jedním z oslovených by byl i projektant, který připravoval studii (podklad pro výběrové řízení). Není nám nyní jasné, jestli můžeme dodavatele přímo oslovit a také jestli je jeho nabídka opravdu hodnotitelná, protože do zadávací dokumentace samozřejmě uvedeme, že studie byla vytvořena konkrétním projektantem. Dle našeho názoru nebude tím mít projektant, který tuto studii připravil, v rámci řízení o nic lepší postavení než ostatní účastníci. Navíc se jedná o prověřeného dodavatele, o kterém zadavatel ví, že je pro tuto zakázku kvalifikovaný. Můžeme tedy zařadit tohoto projektanta do oslovených účastníků zadávacího řízení?

Na základě konzultace s kolegy z Odboru právního můžeme předat následující informace: Jedná-li se o veřejnou zakázku malého rozsahu, je zadavatel oprávněn pro zadání takové zakázky využít uzavřené výzvy při oslovení minimálně tří dodavatelů, a to v souladu s pravidly výběrových řízení dle Pokynů pro zadávání veřejných zakázek v OPŽP 2014–2020. Zadavatel může oslovit i projektanta, který zpracovával studii, a ten se také může plnohodnotně účastnit výběrového řízení. Zadavatel bude povinen zajistit řádný průběh výběrového řízení v souladu se základními zásadami a zadávací podmínky stanovit tak, aby určitým dodavatelům (zde danému projektantovi) bezdůvodně přímo nebo nepřímo nezaručovaly konkurenční výhodu. Vzhledem k tomu, že by projektant, který zpracoval studii záměru, mohl mít jistou informační a časovou výhodu oproti jiným dodavatelům, musí zadavatel postupovat o to více transparentně, projektanta v zadávací dokumentaci důsledně identifikovat a obecně vytvořit zadávací dokumentaci způsobem, který zajistí řádný průběh hospodářské soutěže, tj. rovné podmínky pro všechny oslovené dodavatele. Jinými slovy předmětné výběrové řízení nesmí být přichystáno na míru jednomu konkrétnímu dodavateli.

Jako obvykle k tématu ještě dodáme, že zodpovědnost za správnost procesu ohledně zadávacího řízení je vždy na žadateli/zadavateli. Všechny výchozí informace a podmínky stanovené ze strany poskytovatele dotace viz dokumenty zveřejněné pro dotčený dotační program.

Modernizační fond

Díval jsem se na informace o novém dotačním nástroji – o Modernizačním fondu. Některé informace jsem dohledal, ale zajímalo by mne, jak velká je pro tento fond a v něm podávané žádosti stanovena alokace.

Alokace Modernizačního fondu se v zásadě odvíjí od ceny emisní povolenky, která je pohyblivá podle situace na trhu povolenek. Ceny povolenek v současném období přitom zaznamenávají výrazný nárůst. Celková alokace tak dramaticky vzrostla ze 125 miliard korun v době zahájení příprav implementace Modernizačního fondu (červenec 2020) až na 280 miliard Kč v květnu 2021. Konečná alokace programu tak bude odvislá od průběžných aukcí a počtu emisních povolenek a vývoji jejich ceny až do roku 2030.

Více viz speciální sekce s názvem Modernizační fond na webu Státního fondu životního prostředí ČR www.sfzp.cz. Některé zajímavé informace můžete nalézt v sekci Časté dotazy. Pokud zájemci potřebují podrobnější informace k podmínkám programu a jeho výzvám, mohou využít konzultace na e-mailové adrese modernizacni.fond@sfzp.cz.

Národní program Životní prostředí

Výzva na výsadbu stromů

Všimli jsme si, že již bylo otevřeno přislíbené pokračování výzvy na stromy a jejich sázení, což kvitujeme. Ovšem zajímalo by nás několik bližších informací k poskytování: Jak dlouho bude tato výzva otevřena? Kdo přesně může o dotace žádat? Jak finančně náročné musí být předkládané projekty, abyste se jimi zabývali? Všude se hovoří o stromech, my bychom ale výsadbu chtěli doplnit i křovinami, aby byla osázená plocha pestřejší. Na křoviny dotaci nedostaneme? Co přesně znamená, že projekt má být řešen na veřejně přístupných místech?

V návaznosti na dotazy se pokusím o předání komplexnějších informací k dotčenému programu NPŽP a výzvě číslo 4/2021: Výsadba stromů – individuální projekty. Příjem žádostí bude probíhat v období od 2. srpna 2021 nejdéle do 30. prosince 2023, přesně do vyčerpání stanovené alokace, která je stanovena na 200 mil. Kč. Co se týká finanční náročnosti podporovaných projektů, minimální

výše podpory na jeden projekt je stanovena na 151 tis. Kč. Maximální možná výše podpory na jeden projekt činí 250 tis. Kč. O dotaci na výsadbu stromů v této výzvě mohou žádat všichni zájemci (všechny subjekty) s prokazatelným vztahem k místu, kde bude výsadba stromů realizována. Výjimkou jsou ale politické strany a hnutí či organizační složky státu. Zcela detailně je podmínka popsána ve vlastním textu výzvy. Podpora je skutečně mířena výhradně na výsadbu stromů, viz také nastavené výše podpory podle velikosti či průměru kmínku stromku v tabulce č. 1 – Výše dílčích podpor na jeden vysazený strom. Pokud jde o stanovení veřejně přístupného místa, přidám citaci z textu výzvy, kap. 7: „Projekty musí být realizovány na veřejně přístupných místech, případně v uzavřených vnitroblocích bytových domů využívaných ke komunitnímu setkávání jejich obyvatel, a to kdekoliv na území České republiky. Za veřejně přístupné místo je považováno takové místo, které je přístupné každému, tedy sloužící obecnému užívání (omezení dané provozní dobou není vyloučeno). Pro účely tohoto programu se za veřejně přístupné místo nepovažuje oplocená nebo částečně oplocená plocha ve vlastnictví fyzické osoby, a to ani v případě, že je na tuto plochu umožněn volný vstup.“

Snad se podařilo ozřejmit všechny nejasnosti. Pro více informací si vás dovoluji odkázat na úvodní popis a text výzvy 4/2021 na webu NPŽP v sekci Nabídka dotací, viz konkrétní odkaz <https://www.narodni-programzp.cz/nabidka-dotaci/detail-vyzvy/?id=94>. Pro případné detailní či odbornější konzultace je možné odkázat na odborníky Fondu, kteří jsou u výzvy zveřejnění jako kontaktní osoby pro výzvy: Ing. Martin Novosád (tel. 267 994 673, e-mail martin.novosad@sfzp.cz), Mgr. Kateřina Benediktová (tel. 267 994 127, e-mail katerina.benediktova@sfzp.cz), Ing. Michal Slezák (tel. 267 994 469, e-mail michal.slezak@sfzp.cz).

Operační program Životní prostředí

Prioritní osa 4

Po rodičích jsem zdědil dlouhodobě zanedbaný rybník. Chtěl bych ho odbahnit a zrekonstruovat. Dozvěděl jsem se o vyhlášení 156. výzvy pro rybníky. Bude možné tento projekt z této výzvy podpořit a jaký bude příspěvek?

Výzva číslo 156 byla vyhlášena 16. srpna 2021 a je zaměřena striktně na podporu vytváření a obnovu malých vodních nádrží nevyplyvajících z plánů dílčích povodí a ležících většinou plochou mimo ZCHÚ, území Natura 2000 nebo biocentrum ÚSES. Pokud se vaše nádrž nachází mimo tuto území, splňujete zacílení výzvy. Maximální výše podpory v jejím rámci je 60 % celkových způsobilých výdajů. Při rekonstrukci malé vodní nádrže je dále důležité, aby nádrž splňovala ekologicko-stabilizační funkce (ustálené hydrologické prostředí v průběhu roku, dostatečně rozvinuté litorální pásmo, pozvolné sklony břehů atd.). V rámci kontroly nákladovosti musí nádrž dodržet limit 150 % nákladů obvyklých opatření MŽP, které jsou k nalezení v dokumentech u textu výzvy nebo na stránkách MŽP.

Naše obec plánuje rekonstrukci parku na návsi. Bude možné v nově vyhlášené 157. výzvě OPŽP podpořit kromě zeleně i nákup několika laviček a odpadkových košů a opravit cestu z betonových dlaždic?

Pořízení nového mobiliáře (laviček a odpadkových košů) včetně instalace bude možné v rámci 157. výzvy OPŽP podpořit do výše 20 % způsobilých výdajů spojených s realizací zeleně (výsadby a ošetření dřevin, následná péče o nově vysazené dřeviny, způsobilé kácení, založení trávníku nebo trvalkového záhonu). Do výše 10 % způsobilých výdajů spojených s realizací zeleně bude možné podpořit rekonstrukci pěšin. Ta ale musí spočívat v odstranění původního ne-

Foto: archiv SEŽP ČR

přírodního povrchu (betonové dlaždice) a nahrazení přírodním propustným/polopropustným materiálem. Nově realizovaná pěšina tak může být z písku, kamene nebo kamenné drtě (kostky, štěrk, mlat) či dřevní štěpky nebo borky. Drť z betonu nebo pálených cihel je nepřijatelná. Důležité je zachovat propustnost/polopropustnost i pro lože pod tělesem vlastní pěšiny. Nepřírodní materiál je možné použít v případě zpevnění okraje cesty, kdy je přípustné použití např. kovové pásoviny nebo uložení obrubníku do betonového lože. Pro bližší konzultaci

záměru doporučuji kontaktovat místně příslušné regionální pracoviště AOPK ČR.

Máme zpracovánu studii systému sídelní zeleně a chtěli bychom do 157. výzvy podat projekt na revitalizaci zeleně v obci, který z ní vychází. Máme nárok na zvýhodněnou 85% výši podpory?

Míra podpory ve 157. výzvě OPŽP bude stejná pro všechny projekty: 60 % způsobilých výdajů bez ohledu na skutečnost, zda projekty budou vycházet ze studií systému sídelní zeleně, nebo ne. ●

AKTUÁLNÍ VÝZVY OPŽP

Priorita přináší stručný přehled aktuálních výzev. Jejich kompletní znění včetně všech podporovaných aktivit naleznete na stránkách programu www.opzp.cz.

Vytváření a obnova malých vodních nádrží

Ukončení příjmu žádostí:
30. 11. 2021

Alokace: 40 000 000 Kč

156. výzva

se striktně zaměřuje na podporu vytváření a obnovy malých vodních nádrží nevyplyvajících z plánů dílčích povodí a ležících většinou plochou mimo ZCHÚ, území Natura 2000 nebo biocentrum ÚSES. Podporovány budou malé vodní nádrže s ekostabilizační funkcí, které neslouží k chovu ryb nebo slouží jenom k takovému chovu ryb, který neoslabí ekologické funkce nádrží včetně nepravidelně zaplavovaných území.

Revitalizace ploch a prvků sídelní zeleně

Ukončení příjmu žádostí:
30. 11. 2021

Alokace: 60 000 000 Kč

157. výzva

má za cíl posílit biodiverzitu a ekosystémové funkce znehodnocených ekosystémů v sídlech, resp. jejich ekologickou stabilitu. Mezi podporovaná opatření patří zakládání či obnova funkčně propojených ploch a prvků veřejně přístupné sídelní zeleně, včetně vodních prvků a ploch. Příkladem mohou být prvky veřejné zeleně jako parky, zahrady, sady, aleje a další a zlepšení jejich funkčního stavu liniovými, skupinovými i soliterními výsadbami stromů doprovázenými založením zatravněných ploch nebo ošetřením stromů či výsadbami keřů.

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
1 146 903 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
974 868 Kč

Dobrá Voda: Oprava komunikace

Oprava místních komunikací v délce 348 m v části obce Dobrá Voda směrem na Babylon zajistí bezpečné a udržitelné putování pro pěší i cykloturisty.

Podoblast podpory: 5.5 – Podpora obcí v národních parcích

Název projektu: Oprava komunikace Štěpanice – Zálužice a Dobrá Voda – Babylon

Kraj: Plzeňský

Okres: Klatovy

Příjemce podpory: město Hartmanice

Ukončení projektu: srpen 2018

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
2 334 782 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
1 984 565 Kč

Vatětice: Rekonstrukce silnice

Oprava místní komunikace v délce 758 m je zakomponována do souboru opatření, který má zajistit bezpečné a udržitelné pěší i cykloturistické putování na trase Vintířovy stezky, která začíná v německém Niederaltaichu a směřuje až do Prahy.

Podoblast podpory: 5.5 – Podpora obcí v národních parcích

Název projektu: Oprava komunikace Palvínov – Mouřenec, k. ú. Vatětice

Kraj: Plzeňský

Okres: Klatovy

Příjemce podpory: obec Hartmanice

Ukončení projektu: červenec 2019

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
2 352 941 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
2 000 000 Kč

Stachy: Nová silnice a chodník

Stachy nechaly opravit místní komunikaci včetně chodníků nacházejících se v blízkosti informačního centra, kostela a kaple v délce 290 m. Stávající poškozený povrch se živičným povrchem a betonovou mazinou byl nahrazen betonovou dlažbou a dlažbou kamennou.

Podoblast podpory: 5.5 – Podpora obcí v národních parcích

Název projektu: Infrastruktura v obci Stachy

Kraj: Jihočeský

Okres: Prachatice

Příjemce podpory: obec Stachy

Ukončení projektu: říjen 2020

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
5 631 594 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
3 000 000 Kč

Velké Přílepy: Posílení vodovodní sítě

Nová zástavba si vyžádala zkapacitnění přivaděče pitné vody z vodojemu Na Habří do obce Velké Přílepy v délce cca 785 m. Dále byla vybudována nová armaturní šachta a byla provedena úprava technologie ve stávajícím vodojemu Velké Přílepy.

Podoblast podpory: 1.6 – Zdroje vody

Název projektu: Posílení vodovodní sítě obce Velké Přílepy v úseku vodojem Na Habří – ATS

Kraj: Středočeský

Okres: Praha-západ

Příjemce podpory: obec Velké Přílepy

Ukončení projektu: listopad 2020

Zašová: Zachytávání dešťové vody

V místním bývalém klášteře vyřešili nakládání se srážkovými vodami, které dříve odtékaly do kanalizace. Voda je zachycována v retenční nádrži a využívána k zalévání zatravněných ploch v areálu kláštera.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.3 – Zajistit povodňovou ochranu intravilánu

Název projektu: Areál kláštera v Zašové – kanalizace pro odvod srážkových vod do retenční nádrže s přepadem do stávající vodní nádrže

Kraj: Zlínský

Okres: Vsetín

Příjemce podpory: obec Zašová

Ukončení projektu: 28. 2. 2019

Celkové způsobilé výdaje
1 743 479 Kč

Příspěvek EU
1 481 957 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Meziměstí: Varovný systém

Město Meziměstí si nechalo vybudovat povodňový informační systém, který zahrnuje v oblasti ochrany před povodněmi operativní krizové a provozní informace, přípravu a plánování, aktualizaci a koordinaci, funkční a moderní výstražný a varovný systém.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.4 – Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Název projektu: Zpracování digitálního povodňového plánu a lokálního výstražného systému pro město Meziměstí

Kraj: Královéhradecký

Okres: Náchod

Příjemce podpory: město Meziměstí

Ukončení projektu: 29. 5. 2018

Celkové způsobilé výdaje
379 335 Kč

Příspěvek EU
322 434 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Tři Sekery: Tři tůně

Vybudováním tří tůň se zlepšilo zprostřednění okolní krajiny pro organismy vázané na vodní prostředí. Zvýšila se retenční kapacita území a s ním související biologické hodnoty. Soustava tůň vhodným způsobem doplňuje místní biocentrum.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Rybník Švec na p. č. 2720 v k. ú. Tři Sekery u Kynžvartu, změna – tři tůně

Kraj: Karlovarský kraj

Okres: Cheb

Příjemce podpory: Jiří Švec

Ukončení projektu: 30. 11. 2018

Celkové způsobilé výdaje
953 533 Kč

Příspěvek EU
953 533 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Chrást: Obnova zeleně

V parku u obecního úřadu, na staré návsi a v parku u pomníku byly obnoveny vegetační prvky. Byly odstraněny nevyhovující stromy, zřízeny záhony s keři a vysazeny nové stromy. Sortiment dřevin odpovídá druhům vysazovaným od konce devatenáctého do poloviny dvacátého století.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.4 – Zlepšit kvalitu prostředí v sídlech

Název projektu: Obnova zeleně v obci Chrást

Kraj: Středočeský

Okres: Kolín

Příjemce podpory: obec Chrást

Ukončení projektu: 23. 1. 2019

Celkové způsobilé výdaje
648 356 Kč

Příspěvek EU
389 013 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

MODERNIZAČNÍ FOND

Čistý vzduch
a zdravé klima
pro život
našich dětí

Česká republika bude jako jedna z prvních v Evropské unii čerpat **150 miliard korun z Modernizačního fondu**. Peníze půjdou na zelené projekty, které zbaví domácí energetiku závislosti na uhlí a urychlí nástup nových zdrojů energie. Podpoří zaměstnanost a ekonomickou prosperitu. Výsledkem bude **čistší vzduch a zdravější prostředí pro náš život**.

www.modernizacni-fond.cz